

**Euroopa Nõukogu
inimkaubanduse vastu
võitlemise konventsioon**

*not for sale
pas à vendre*

Inimkaubandus rikub inimõigusi ja isikupuutumatus, solvab inimväärikust ja võib viia ohvrite orjastamiseni.

Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastu võtlemise konventsiooni preambul

*not for sale
pas à vendre*

**Euroopa
Nõukogu võitlus
inimkaubandusega**

SISUKORD

Probleemi ulatus

lk 5

Euroopa Nõukogu võitlus
inimkaubandusega

lk 7

Rahvusvahelised algatused

lk 8

Miks oli vaja uut konventsiooni?

lk 9

Inimkaubanduse mõiste

lk 11

Inimkaubanduse ärahoidmine

lk 12

Inimkaubanduse ohvrite inimõiguste kaitse

lk 13

Inimkaubanduse korraldajate ja nende
kaasosaliste karistamine

lk 16

Järelevalvesüsteem

lk 17

Uus orjuse liik

Probleemi ulatus

Inimkaubandus on Euroopa üks põhiprobleeme. Selle ohvrite arv suureneb igal aastal. Enamik neist on langenud seksuaalse ekspluateerimise ohvriks (43%), kuid paljud töötavad ka alatasustatuna või illegaalselt taludes, odavat tööjõudu palkavates ettevõtetes ja eramajapidamistes (32%). Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) hinnangul on inimkaubanduse ohvreid 2,45 miljonit, kellest suurem osa on naised ja lapsed.

Ohvri löksu meelitamisel põhinev inimkaubandus on vana-aja orjaturgude nüüdisaegne vaste. See kohtleb inimest tarbeesemena, mida võib osta ja müüa või sundida tööle, – enamasti seksitööstuses, aga ka põllumajanduses ja legaalses või illegaalses tootmisettevõttes, kus neile makstakse sandikopikaid või ei maksta üldse. Enamik teadaolevatest ohvritest on naised, kuid mõnikord langevad ohvriks ka mehed. Paljud neist on noored, vahel isegi lapsed. Need inimesed on kesise elatise teenimiseks kõigeiks valmis ning lasevad ekspluateerijatel ja väljapressijatel oma elu rikkuda.

Euroopa Nõukogu ülesanne on tagada inimõiguste kaitse kõigile 800 miljonile eurooplasele, olenemata nende soost, rassist, päritolust, nahavärvusest või usutunnistusest. Euroopa Nõukogu võitleb aktiivselt inimkaubanduse vastu, kuna see kahjustab tema põhiväärtusi. Üleeuroopalise organisatsioonina on tal head võimalused võidelda inimkaubandusega selle igas vormis ja kaitsta selle ohvreid – organisatsiooni 46 liikmesriigi hulgas on nii ohvrite päritolu-, transiidi- kui ka sihtkohariike.

**“Inimkaubandus on kuritegevus,
mis rikub inimõigusi.”**

Terry Davis, Euroopa Nõukogu peasekretär

Euroopa Nõukogu võitlus inimkaubandusega

Alates 1980. aastate lõpust on Euroopa Nõukogu aktiivselt võidelnud inimkaubanduse vastu. Inimkaubandus hõlmab paljusid probleeme, millega Euroopa Nõukogu tegeleb, – naiste ja laste seksuaalne ekspuuteerimine, naiste kaitsmine vägivalda eest, organiseeritud kuritegevus ja migratsioon. Euroopa Nõukogu algatusel on selles valdkonnas välja töötatud õigusakte ja strateegiaid, viidud läbi uuringuid, edendatud õigusosalast ja tehnilist koostööd ning teostatud järelevalvet.

Euroopa Nõukogu olulisemad inimkaubandust käsitlevad dokumendid on

- Ministrite Komitee soovitus liikmesriikidele Rec (2000) 11 seksuaalse ekspuuteerimise eesmärgil toimuva inimkaubanduse tõkestamise kohta;
- Ministrite Komitee soovitus liikmesriikidele Rec (2001) 16 laste kaitsesest seksuaalse ekspuuteerimise eest.

Euroopa Nõukogu pidas vajalikuks koostada soovitustest ja erimeetmetest tugevama jõuga, õiguslikult siduva dokumendi – 2005. aasta 3. mail võttis Ministrite Komitee vastu Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastu võitlemise konventsiooni. Konventsioon avati allkirjutamiseks 16. mail 2005 Varssavis Euroopa Nõukogu liikmesriikide riigipeade ja valitsusjuhtide kolmandal tippkohtumisel, kus ühtlasi rõhutati, et see on oluline samm võitluses inimkaubandusega.

Rahvusvahelised algatused

Inimkaubandus on ülemaailmne ilming, mis võib olla nii riigisisene kui ka rahvusvaheline. Inimkaubandus kui tulus ettevõtmine on sageli seotud organiseeritud kuritegevusega, mistõttu tuleb sellega võidelda sama jõuliselt kui narkokaubanduse ja rahapesuga. Mõnede hinnangute kohaselt on inimkaubandus maailmas relva- ja narkoäri järel suuruselt kolmas organiseeritud kuritegevuse illegaalse tulu teenimise allikas.

Inimkaubanduse rahvusvaheline tõkestamine põhineb ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsiooni inimkaubanduse, eriti naiste ja lastega kaubitsemise ning muu inimkaubanduse ärahoidmise ja selle kuriteo eest karistamise protokollil (Palermo protokollil). Euroopa Nõukogu konventsiooni aluseks on Palermo protokoll ja teised rahvusvahelised inimkaubanduse vastast võitlust käsitlevad õigusaktid, püüab tõhustada nende aktidega loodud kaitset ja kehtestada rangemaid norme.

Kasvav mure inimkaubanduse pärast on pannud tegutsema ka teised rahvusvahelised organisatsioonid nagu Interpol, Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO), Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM) ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (OSCE). Ka paljud valitsusvälised organisatsioonid abistavad inimkaubanduse ohvreid.

Mõningaid inimkaubandusega seotud küsimusi reguleerivad ka Euroopa Liidu Nõukogu 19. juuli 2002. aasta raamotsus inimkaubanduse vastu võitlemise kohta ja Euroopa Liidu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv elamisloa kohta ja Euroopa Liidu 29. aprilli 2004. aasta koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitava tegevuse subjektid.

Miks oli vaja uut konventsiooni?

Euroopa Nõukogul on suurepärased võimalused võidelda inimkaubandusega selle igas vormis, kuna ta ühendab pea kõiki Euroopa riike ning võimaldab seetõttu inimkaubanduse lähte-, transiidi- ja sihtkohariikidel leppida kokku ühtses poliitikas, mille järgimine on kõigile osalisriikidele kohustuslik. Olemasolevad rahvusvahelised õigusaktid polnud piisavalt siduvad ega tegelenud probleemiga kogu ulatuses.

Euroopa Nõukogu konventsiooni kohaselt ohustab inimkaubandus inimõigusi ja isikupuutumust ning solvab inimväärikust, mistõttu vajavad kõik inimkaubanduse ohvrid tõhusat kaitset. Teiseks tegeleb konventsioon inimkaubanduse kõigi vormidega ning loob kolmandaks järeleva- vesüsteemi, mis tagab, et riigid konventsiooni ka järgivad.

Inimkaubanduse vastu võitlemise konventsiooni eesmärgid on

- inimkaubanduse ärahoidmine;
- inimkaubanduse ohvrite kaitse;
- inimkaubitsejate karistamine.

Konventsioon käsitleb

- kõiki, nii riigisiseseid kui ka rahvusvahelisi, nii organiseeritud kuritegevusega seotud kui ka selle väliseid inimkaubanduse vorme;
- kõiki ohvreid – nii naisi, mehi kui ka lapsi;
- kõiki eksploateerimise vorme – nii seksuaalset eksploateerimist, sunniviisilist tööd või teenistust, orjuses pidamist kui ka inimelundite ebaseaduslikku eemaldamist.

Mis on inimkaubandus?

Inimkaubanduse mõiste

Euroopa Nõukogu konventsioon määratleb inimkaubandust alljärgnevalt.

- See on isiku värbamise, edasitoimetamise, varjamise või vastuvõtmise toiming.
- See toimub jõu või muude survevahendite kasutamise või nendega ähvardamise, röövimise, pettuse, võimu kuritarvitamise, isiku abitu seisundi ärakasutamise, teise inimese üle kontrolli saavutamiseks maksete tegemise või maksete vastuvõtmise kaudu.
- See toimub eksploateerimise eesmärgil teise isiku prostitueerimisele sundimiseks või tema muul viisil seksuaalseks ärakasutamiseks, sunniviisilisel tööl või teenistuses, orjuses või sama laadi seisundis pidamiseks või tema elundite eemaldamiseks.
- Inimkaubanduse ohver on isik, keda on eksploatitud mistahes konventsioonis mainitud viisil. Ohvri nõusolek eksploateerimisega ei muuda kuriteo kvalifikatsiooni, kui tegu on toime pandud inimkaubanduse mõiste määratluses nimetatud viisil (vägivalda või teisi surveabinõusid kasutades, pettuse vmt teel).

Inimkaubanduse ärahooldmine

Inimkaubandusel on palju vorme, hõlmates mitmeid valdkondi ja mõjutades mitmeid ühiskonna osasid. Inimkaubandust saab ära hoida koordineeritud ennetustöö abil, mistõttu tuleb võtta kõik vajalikud meetmed siseriikliku, eri-institutsioonidevahelise inimkaubanduse vastase ennetustöö paremaks kooskõlastamiseks.

Peamisteks inimkaubandust ohjeldavateks meetmeteks on teavitada ja harida inimesi, kes võivad langeda selle kuritegevuse liigi ohvriks, ning tõkestada ekspuaterivate töö või teenuste tarbimist. Tõhustada tuleb piirikontrolli – reisi- või isikut tõendava dokumendi kehtivuse kontrolli riigipiiril.

Inimkaubanduse ärahooldmisel on suur roll tugeval kodanikuühiskonnal. See-tõttu ohutab Euroopa Nõukogu kon-ventsioon ametivõime, valitsusväliseid organisatsioone ja ühiskonnaliikmeid koostööle.

Inimkaubanduse ohvrite inimõiguste kaitse

Ohvri tuvastamine

Euroopa Nõukogu konventsioon rõhutab, et inimkaubanduse ohvrid tuleb tuvastada, et politsei ja ametivõimud ei kohtleks neid kui illegaalseid immigrante või kurjategijaid. Ohvri tuvastamata jätmine võib ta ka põhiõigustest ilma jätta. Tuvastamisprotsessi vältel ei tohi isikut riigi territooriumilt välja saata.

Konventsioonis on eri sätted lapsohvritele (alla 18-aastased), kes on kõige kaitsetumas olukorras. Lapse isiku ja kodanondsuse tuvastamiseks on vajalik esindaja olemasolu ja kindlate toimingute läbimine. Kui see on lapse huvides, tuleb teha kõik võimalik tema vanemate leidmiseks.

Eraelu kaitse

Ohvri eraelu ja isiku kaitse on oluline nii tema füüsilise ohutuse tagamiseks inimkaubitsejate eest kui ka tema sotsiaalse reintegratsiooni seisukohalt.

Ohvriabi

Inimkaubanduse ohvritele tuleb pakkuda nii reaalselt kui ka psühholoogilist abi ja toetust ühiskonda taasintegreerumiseks. Ohvrid vajavad nii meditsiinilist abi ja nõustamist kui ka sobivat eluaset. Kannatuste eest tuleb ohvriale määrata hüvitis.

Taastumis- ja järelemõtlemisaeg ning elamisluba
Ohvritel on õigus vähemalt kolmekümnepäevasele taastumisajale, et vabaneda inimkaubitsejate mõju alt ning kaaluda koostöövõimalust ametivõimudega. Elamisluba võidakse pikendada, kui ohvri olukord seda nõuab või kui see on vajalik eeluurimiseks.

Repatrieerimine

Riik, mille kodanik ohver on või kus talle on antud elamisluba, on kohustatud isiku vastu võtma ning tagama talle kõik õigused, turvalisuse ja väärikuse. Riik peab isiku teisele riigile üle andma nii, et oleks tagatud isiku õigused, turvalisus ja väärikus.

Isiku taasohvrustumise ärahoidmiseks tuleb riikidel koostöös valitsusväliste organisatsioonidega välja töötada repatrieerimiskord.

**“Inimkaubandus on orjanduslik,
mis toimub meie silme all 21.
sajandi Euroopas.”**

Maud de Boer-Buquicchio, Euroopa Nõukogu peasekretäri asetäitja

Inimkaubanduse korraldajate ja nende kaasosaliste karistamine

Euroopa Nõukogu konventsiooni kohaselt on inimkaubandus kriminaalkuritegu, millest tulenevalt inimkaubitsejaid ja nende kaasosalisi karistatakse. Konventsioon võimaldab kriminaliseerida ka inimkaubanduse ohvrite teenuste kasutamise.

Konventsiooni kohaselt on kriminaalkuritegu ka reisi- või isikut tõendava dokumendi võltsimine, võltsitud dokumendi omandamine või vahendamine, samuti teise isiku isikut tõendava dokumendi ära võtmine, varjamine või hävitamine, mis on tavaliselt kurjategijate esimene samm ohvri üle kontrolli saavutamiseks.

Konventsioon sätestab, et äriettevõtted, ühingud ja teised juriidilised isikud vastutavad kriminaalsete tegude eest, mille on toime pannud nende juhid. Inimkaubanduses osalenud ettevõtteid tuleb sulgeda, nende tulud konfiskeerida ning kuriteo toime pannud juriidilised või füüsilised isikud peavad ohvritele kahju hüvitama.

Konventsioon võimaldab ametivõimudel inimkaubitsejad ja nende kaasosalised vastutusele võtta ilma ohvri asjakohase kaebuseta, sest sel moel on võimalik ära hoida inimkaubitsejate edasised ähvardused ja surve ohvritele.

Karistuse määramisel raskendavad süüd järgmised asjaolud: kuriteo sooritamisel on kas tahtlikult või ettekatsematult seatud ohtu ohvri elu; kuritegu pandi toime lapse suhtes; kuritegu pandi toime ametiisiku suhtes, kes täitis oma töökohustusi; kuriteo pani toime kuritegelik organisatsioon.

Konventsioonis on säte, mis võimaldab riikidel jätta kohaldamata karistust inimkaubanduse ohvritele ebaseadusliku tegevuse eest, milleks neid sunniti.

Järelevalvesüsteem

Lepingute mõjusust saab hinnata nende järelevalvesüsteemi tõhususe järgi. Euroopa Nõukogu konventsiooni tugev külg on selles ette nähtud järelevalvesüsteem, mis toetub kahele sambale.

- Konventsiooni täitmist jälgib sõltumatu ekspertgrupp *GRETA*, kes koostab raporti, milles annab hinnangu riigi võetud meetmetele ning nõuab kiirendatud abinõude tarvitusele võtmist riikidelt, kes ei ole konventsiooni järginud.
- *Osapoolte komitee* koosneb nende riikide esindajatest, kus konventsioon on jõustunud, ning võib GRETA raportite ja resolutsioonide alusel anda riikidele soovitusi olukorra parandamiseks.

Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastu võitlemise konventsioon

Eesmärgid:

- inimkaubanduse ärahoidmine;
- inimkaubanduse ohvrite kaitse;
- inimkaubitsejate karistamine.

Konventsioon käsitleb

- kõiki, nii riigisiseseid kui ka rahvusvahelisi, nii organiiseeritud kuritegevusega seotud kui ka selle väliseid inimkaubanduse vorme;
- kõiki ohvreid – nii naisi, mehi kui ka lapsi;
- kõiki eksploateerimise vorme – nii seksuaalset eksploateerimist, sunniviisilist tööd või teenistust, orjuses pidamist kui ka inimelundite ebaseaduslikku eemaldamist.

Euroopa Nõukogu

46 liikmesriiki

Albaania, Andorra, Armeenia, Aserbaidžaan, Austria, Belgia, Bosnia ja Hertsegoviina, Bulgaaria, Eesti, endine Jugoslaavia Vabariik, Makedoonia, Gruusia, Hispaania, Holland, Horvaatia, Iirimaa, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Liechtenstein, Luksemburg, Läti, Malta, Moldova, Monaco, Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, San Marino, Serbia ja Montenegro, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi Vabariik, Türgi, Ukraina, Ungari, Venemaa ja Ühendkuningriik.

Koostanud kommunikatsioonidirektoraadi avalike suhete talitus koostöös
inimõiguste peadirektoraadi võrdõiguslikkuse talitusega.

Kujundanud: The Big Family

Fotod: Euroopa Nõukogu lk 10, 12, 13; Photo Alto lk 6, 9, 12, 15, 16.

Eestikeelne väljaanne: Euroopa Nõukogu Tallinna Infotalitus, 2006.

An Estonian version

*not for sale
pas à vendre*

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE